

(звітності), посилання щодо методу оцінки вибуття запасів, дані щодо останньої проведеної інвентаризації(що підтверджують вартість залишків запасів на складі), призначення запасів, умови проведення уцінки (дооцінки в межах попередньої уцінки). Така інформація повинна відображати у динаміці за обраний підприємством період часу [1].

Напрямом подальших досліджень є розробка методичних засад, щодо визначення резервів знецінення запасів і відображення їх в обліку, що передбачається положеннями МСФЗ.

Список використаних джерел

1. НП(С)БО 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246/ Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.
2. МСБО №2 «Запаси». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17029>.

Крупка Я.Д.,

д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ОБЛІКОВІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У даний час вітчизняні підприємства потребують ефективних заходів з економічної безпеки. Особливо гостро постала ця проблема в умовах воєнного стану, російської агресії, коли виникли великі загрози фізичного знищення бізнесу, необхідності його переорієнтації, перебазування у більш віддалені регіони, подалі від фронту. Значні ризики виникають через розірвані економічні зв'язки, переорієнтацію вітчизняного бізнесу на західні ринки поставки сировини і збуту продукції.

Для безпечної, ефективної діяльності особливе значення має облікова інформація, що має бути відповідним чином захищена і використовуватись для прийняття управлінських рішень з метою забезпечення безперервної діяльності, вирішення стратегічних завдань власниками та менеджерами.

Кожне підприємство повинне мати власну концепцію економічної безпеки. Серед інших питань, нею має бути чітко визначено ряд завдань, що стосуються безпекового характеру щодо облікової та звітної інформації. Головні з них:

- облікова інформація повинна використовуватись для попередження небажаних зовнішніх та внутрішніх загроз стосовно забезпечення

ефективної діяльності, досягнення високих її результатів, фінансової стійкості та незалежності підприємства;

- на підприємстві треба створити систему захисту самої інформації з метою недопущення її знищення, фальсифікації, розголошення чи використання в цілях нанесення матеріальної та іншої шкоди фірмі та її власникам. Це стосується найперше внутрішньої управлінської інформації, що містить комерційну таємницю. Облікова та звітна інформація, котра офіційно оприлюднюється, не потребує захисту на предмет її не розголошення, оскільки вона має бути доступною для будь-якого користувача.

У найпоширенішому розумінні, економічну безпеку підприємства трактують як визначену систему заходів, що сприяє забезпеченню збереження майна та інформації суб'єкта господарювання з метою дотримання принципу безперервності діяльності відповідно до обраної стратегії роботи підприємства. У більш звуженому трактуванні з позиції облікових принципів безпеку розглядають лише через призму захисту облікової та звітної інформації.

Важливішим, ніж сам захист облікових даних, є, на наш погляд, вироблення обліковою системою інформації про забезпечення бухгалтерською службою контролю за збереженням та ефективним використанням ресурсів та майна підприємства, недопущення негативні наслідки діяльності, схильності підприємства до банкрутства та інше.

Дотримання правил та вимог економічної безпеки закладено в основних принципах бухгалтерського обліку, що передбачені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1].

Одним із них донедавна був принцип обачності – консерватизму, що передбачав обережність в оцінці активів і доходів та недопущення недооцінки власних зобов'язань та витрат. Змінами до вищезазначеного Закону від 5.10 2017 року даний принцип не зовсім обґрунтовано вилучено зі складу основоположних принципів бухгалтерського обліку.

Виходячи з принципу обачності, при встановленні нового формату балансу вилучено зі складу власного капіталу створені резерви під майбутні виплати та віднесено їх до складу довгострокових та поточних забезпечень з відображенням окремими статтями відповідно у II і III розділах пасиву балансу. За структурою побудови пасиву балансу забезпечення на виплату відпусток, гарантійних зобов'язань, інші страхові резерви вважаються залученим капіталом, тобто зобов'язаннями. За логікою, такі забезпечення вважати зобов'язаннями не зовсім коректно, оскільки вони не є ідентифікованими, невідомо, кому персонально мають здійснюватися виплати. В окремих випадках виплати за ними можуть й не наступити взагалі. А головне, вилучення створених резервів зі складу власного капіталу формально знижує показники фінансової стійкості, незалежності

підприємств, робить їх непривабливими. Для порівняння, у багатьох країнах (США, деяких країнах західної Європи) створені резерви рахуються складовою власного капіталу.

В умовах, коли у майбутньому прийдеться відбудовувати зруйновану війною економіку України, необхідно як найпривабливіше подавати у звітності майно та результати діяльності підприємств для того, зацікавити іноземних інвесторів, залучити якомога більше ресурсів на відбудову країни.

Але найбільше значення у плані економічної безпеки, на наш погляд, має визначення рамок і правил дотримання принципу безперервності, за яким оцінка активів і зобов'язань підприємства має здійснюватися, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме й надалі. Важливість проблеми безперервності діяльності як складової економічної безпеки підприємства зараз пов'язують із настанням кризових явищ, нестабільності в суспільстві через всесвітню пандемію Covid-19, а в Україні – ще й прямою військовою агресією росії. Власники, інвестори хочуть мати впевненість у тому, що підприємства, проекти, програми, у які вкладаються кошти, будуть ефективно функціонувати й надалі, їм не загрожує скорочення чи банкрутство. І таку впевненість вони очікують отримати на підставі показників звітності, яка складена за даними обліку.

За Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку як і у Міжнародних стандартах фінансової звітності безперервність – це важливий принцип, коли вважається, що підприємство й надалі буде функціонувати у звичному режимі з достатнім ступенем ефективності, незмінною буде оцінка активів та зобов'язань.

У науковій літературі та практиці цей принцип трактується по-різному, що в деякій мірі суперечить діючому законодавству. Найбільш типовими відхиленнями від нормативного визначення принципу безперервності є:

- безперервність діяльності підміняється безперервністю ведення обліку;
- розглядається безперервність діяльності взагалі, а не оцінка активів і зобов'язань, як цього вимагають НП(С)БО;
- тривалість безперервності обмежується у часі: звітним періодом чи роком;
- безперервність прив'язується до виконання усіх зобов'язань, реалізації активів, ліквідації підприємства;
- замість безперервності використовуються інші терміни: неперервність, принцип діючого підприємства.

Звідси можна зробити висновок, що, з одного боку, допускається недооцінювання даного принципу (як, наприклад, підміна безперервності діяльності безперервністю обліку, або обмеження його часовими рамками). З іншого – на бухгалтерську службу підприємства покладається непосильна

для неї, нереальна для виконання функція – передбачати, чи буде підприємство функціонувати ефективно й надалі, а чи його діяльність буде згорнута.

Більше того, в НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» зазначено, якщо події свідчать про наміри підприємства припинити діяльність, або про неможливість її продовження, то фінансова звітність складається без застосування принципу безперервності. А це означає, що:

1. Оцінка активів і зобов'язань здійснюється виключно за ринковою вартістю з метою їх реалізації та погашення боргів.

2. Втрачає доречність поділ активів на необоротні та оборотні, усі вони стають оборотними з метою якнайшвидшої реалізації та погашення зобов'язань.

3. Довгострокові зобов'язання стають короткотерміновими.

4. При цьому втрачається сенс застосування майже усіх принципів ведення обліку і формування звітності безперервно діючого підприємства.

Чи може бухгалтер за таких умов самостійно визначати дотримується принцип безперервності на підприємстві? Чи може він самостійно вирішувати усі питання, пов'язані з переоцінкою та перегрупуванням активів та зобов'язань? Звичайно ж – ні. Для того, щоб таким чином кардинально змінити систему обліку, має бути прийняте рішення власниками, управлінцями і доведене для виконання обліковій службі.

Отже, концепція економічної безпеки підприємства має будуватися з врахуванням установлених принципів бухгалтерського обліку. Визначення безперервності діяльності як в системі бухгалтерського обліку, так і в менеджменті загалом – це умовність, припущення, рамки якого мають бути установленні при розробці облікової політики. Вона має бути оголошена при складанні фінансової звітності, визначена і зафіксована у аудиторському висновку щодо підтвердження показників фінансової звітності. Рішення щодо проблеми безперервності, зміни системи менеджменту повинні приймати власники підприємства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16 липня 1999 року № 966-XIV (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.